

Література:

1. Верховна Рада прийняла законопроект щодо заборони використання джерел інформації держави-агресора або держави-окупанта в освітніх програмах, в науковій та науково-технічній діяльності. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/230916.html> (дата звернення: 24.04.2023).

2. Законопроект №7633 про заборону «російських джерел»: патріотичні наміри, сумнівні наслідки для науки. Український тиждень. URL: <https://tyzhden.ua/zakonoproiekt-7633-pro-zaboronu-rosijskykh-dzherel-patriotychni-namiry-sumnivni-naslidky-dlia-nauky/> (дата звернення: 25.04.2023).

3. Совсун І.: коментарі щодо законопроекту про обмеження російських джерел. Facebook. URL: <https://www.facebook.com/sovsun.inna/posts/pfbid0VYU6TPUjcajVUWoW6A5nuAdkHuvJeIfFVyjGEZcqvq5aeILSzcW4b5VZrNuzD4Rl> (дата звернення: 25.04.2023).

4. Чому законопроект про заборону використання російських джерел шкодить українській науці. Українська правда. URL: <https://life.pravda.com.ua/columns/2022/12/15/251797/> (дата звернення: 25.04.2023).

УДК 347.78.03

*М.О. Яковенко, студент гр. 401-ГД
Наук. керівник - к.ю.н., доц. О.О. Скрильник
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»*

**ВІРТУАЛІЗАЦІЯ МУЗЕЙНОГО ПРОСТОРУ ЯК СПОСІБ
ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ПОПУЛЯРІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОГО
НАДБАННЯ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

В сучасному світі електронні технології стають невід'ємною частиною бідь-якої сфери людської діяльності. Відбувається переосмислення етичних та моральних цінностей, формуються нові поняття та способи мислення. Такі зміни в суспільній поведінці певною мірою сприяють зміні вектору розвитку соціальних комунікацій загалом. Тобто музеї як культурні інституції отримують нові завдання, відповідно до епохи цифрових технологій. Зокрема змінюється і сприйняття самого музею як установи в цілому. Хоча перед ними і постає необхідність впровадження новітніх інформаційних технологій у свою діяльність, ця потреба скоріш є необхідною складовою для подальшого розвитку, а не обов'язковою умовою задля функціонування установи. Оскільки для більшості музеїв головним завданням є збереження та поширення культурного надбання, що зумовлено функціями, які вони виконують. Проте, враховуючи усі можливості інформаційних технологій, їхнє впровадження у діяльність культурних установ набирає все більших обертів, адже використання цифрових засобів значною мірою здатне покращити безліч аспектів, пов'язаних із специфікою діяльності музеїв.

Глобальне впровадження інформаційних технологій зумовлює стрімке піднесення значення інтелектуальної власності у сучасному світі. Цифровізація сфер суспільної діяльності створює передумови для абсолютно нових можливостей збереження та поширення культурного надбання. З іншого боку, такі чинники як необмеженість доступу, копіювання та швидкість розповсюдження, створюють великий простір для обговорення питань, пов'язаних з охороною об'єктів авторського права та суміжних прав, стосовно цифрових елементів. Незважаючи на стрімкий розвиток суспільства, «об'єкти інтелектуальної власності», а саме, твори мистецтва та науки, досі мають неабияке значення. Сьогодні такі результати інтелектуальної діяльності можна з легкістю оцифрувати та зробити доступними у мережі Інтернет. Враховуючи можливість безперешкодного розповсюдження, копіювання, цифровізація творів спонукає до трансформації підходів та пристосування до нових реалій.

Перший аспект на який варто звернути уваги, аналізуючи правове регулювання збереження культурного надбання шляхом цифровізації музейного простору це сама специфіка оцифрування. Оскільки переважна кількість електронних варіантів музейних експонатів є результатом репродукції. Саме ж відтворення не є результатом творчої діяльності, тобто це не є створення нового твору, проте згідно ст. 8 Закону України «Про авторське право і суміжні права» об'єктами авторського права можуть бути фотографічні твори, а також такі, що чтворені подібними до фотографії способами. В процесі оцифрування, як наслідок, створюється цифрова фотографія. Тобто, якщо розглядати «цифру» як форму презентації об'єкта, то цифрову фотографію можна вважати як цифровий твір. А саме результатом діяльності із оцифрування музейними установами своїх колекцій.

Отже, музейні експонати можуть існувати у формі матеріальній, та цифровій, як цифровий твір, створений як результат відтворення. Ключовими питаннями стосовно охорони авторських прав на цифрові твори постають фактори, пов'язані із самою «природою» цих творів та їх середою існування». Тобто, це проблеми необмеженого копіювання, майже безперешкодний доступ завдяки мережі Інтернет та ін. Як вже було зазначено, основним видом цифровізації музейних об'єктів є їх відтворення, найчастіше це саме фотографування. Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» авторське право на фотографію виникає з моменту її створення і діє протягом всього життя автора та 70 років після його смерті. При цьому власником усіх особистих немайнових прав вважається фотограф. Ключовим моментом на який варто звернути увагу, це саме використання фотографічних творів. Адже їх створення обумовлене, перш за все, необхідністю збереження, для подальшої демонстрації. Зазвичай це веб-сайти або веб-сторінки в мережі Інтернет.

Тож, згідно зі ст. 15 Закону України «Про авторське право та суміжні права»: «Виключні права правовласника на дозвіл або заборону використання твору іншими особами дають йому право дозволяти або забороняти: відтворення та опублікування примірників твору; публічне виконання твору; публічне сповіщення твору; публічну демонстрацію твору; публічний показ твору; розповсюдження твору...»

Таким чином, задля запобігання порушення законодавства у сфері охорони об'єктів авторського права необхідною умовою використання творів є отримання дозволу від суб'єкта авторського права. Основним моментом стосовно захисту авторських прав на цифрові твори є наявність потреби у доопрацюванні чинної законодавчої бази та впровадження розмежування контролю правової охорони, оскільки на сьогоднішній день не має конкретної відмінності між захистом творів мистецтва та цифрових фотографічних творів. Говорячи про захист від порушень авторського права, варто мати на увазі «сутність» самого об'єкта. На даний момент найпопулярнішим способом захисту є створення спеціальних водяних знаків.

Згідно із ч. 1 ст. 15 ЦК України, кожна особа має право на захист свого цивільного права у разі його порушення, невизнання або оспорювання. Тож, у випадку порушення авторських прав особи, вона має право на їх захист у встановлений законодавством спосіб.

Отже, варто зазначити, що віртуалізація музейного простору як спосіб збереження культурного надбання є ключовим умовою для подальшого розвитку діяльності музейних установ, та потребує охорони права інтелектуальної власності, тому що в результаті оцифрування музеями своїх колекцій, створюються абсолютно нові об'єкти інтелектуальної власності, а саме цифрові.

Література:

1. *Про авторське право і суміжні права* : Закон України від 23.12.1993 р. № 3792-ХІІ : станом на 1 січ. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text> (дата звернення: 24.04.2023).
2. *Про музеї та музейну справу* : Закон України № 249/95-ВР від 29.06.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/249/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 24.04.2023).
3. Салата О. О. *Основи музеєзнавства*. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 164 с.
4. *Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV// Відомості Верховної Ради України*. – 2003. – № 40-44. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
5. Borowiecki, K., & Navarrete, T. (2016). *Digitization of heritage collections as indicator of innovation. Economics of Innovation and New Technology*, doi: 10.1080/10438599.2016.1164488
6. Navarrete T. *Digital heritage tourism: innovations in museums. World Leisure Journal*. 2019;61(3): 200–214.